

PARLEM-NE

JOAN SOLÀ

Dubtes de professionals

De tant en tant, algun professional dels més competents em fa una consulta i se m'excusa si em disturba. I jo els responc que les persones d'aquesta categoria no sols no em molesten sinó que em fan companyia i em donen estímulo. Una d'aquestes persones és el traductor Xavier Pàmies, a qui ara per força ja haurem de considerar un clàssic: al maig va publicar la traducció d'*El Casalot* de Dickens (Destino), obra grandiosa i extensa (1.118 pàgines grosses), capaç de posar a prova l'ordinador més hàbil. La traducció no és pas menys enlluernadora que l'original. Ja els en parlaré. Doncs Pàmies em va consultar sobre la construcció *Mal m'està el dir-ho*, jo li vaig respondre des d'aquí el 17-I-2008, i ell l'ha incorporada en aquesta obra (pàg. 259).

Em preguntava també per la raresa d'haver d'escriure amb *ss* les paraules acabades en *-missió*, *-pressió* i *-gressió* (i derivats), que ordinàriament pronunciem amb *s* sonora (*missió*, *compresor*, *progresió*), i jo li vaig respondre el 14-VI-2008. Finalment em preguntava quin criteri havia seguit el diccionari normatiu respecte a les opinions que Coromines expressa al *DECat*. Per exemple, em deia, "sobta no trobar encara al diccionari normatiu mots com ara *despiadat*, *flema* o *gassa* (i d'altres com *pendre*), pels quals m'haig de barallar dia sí dia no amb els correctors perquè tenen l'estigma de no aparèixer-hi. I en canvi bé que s'ha corregut a

introduir neologismes de moda!". I jo li vaig respondre el següent.

Coromines ha sigut persona non grata per a una part dels qui tallen el bacallà (segurament ajudant-hi l'enveja i algun etc. com ara el seu caràcter agressiu i de superioritat), i la seva obra no s'ha aprofitat com calia a les obres de l'IEC (en canvi, el *Gran Larousse català* va tenir en compte molt material seu). Però aquí hi ha més d'un aspecte. Primerament, una llengua de cultura pot suportar perfectament algun "error" històric (gràfic o lèxic o...): a totes les llengües hi ha coses que estrictament caldria "corregir", però això només ho saben els grans especialistes, i a la llengua tant se li'n dona... L'important és que la llengua tingui recursos per expressar el que vulgui sense violentar-se. Segonament, en el cas del català, qui tingui més coneixements i més autoritat pot intentar eixamplar el marc normatiu, un marc que sempre té algun contorn poc clar: el fet que un mot sigui al *DIEC* és una raó per afirmar que és lícit; però el cas contrari no sempre permet la deducció contrària. Així és que, en un cas com el teu jo diria: si un mot o forma defensats per una persona sòlida et fan falta, defensa'ls davant el corrector o l'editorial, però procura no abusar del recurs. Dels termes que avui em dius, *flema* no queda al *DECat* tan clar com els altres dos; *pendre* no va ser acceptat per Fabra, perquè si Coromines té arguments per defensar-lo, també n'hi ha per rebutjar-lo (i potser són més convincents); i *gasa* pot perfectament "suportar-se" (com a "error" històric): a mi gairebé m'és igual... *

Coromines ha sigut persona non grata per a una part dels qui tallen el bacallà

MOTACIONS

MÀRIUS SERRA

Evitern?

Busco una paraula per qualificar el pregó de les Festes de la Mercè que Jaume Sisa va perorar, declamar, dir i cantar el dia 19 al Saló de Cent de l'Ajuntament de Barcelona. La primera candidata és *encisador*. En Sisa sempre encisa amb el seu llenguatge espurnejant. Amb el temps, ha teixit cançons rere cançons un imaginari col·lectivitzable. La lectura del pregó, una veritable lliçó de prosòdia, va encisar tothom, però em resisteix a repetir el tòpic barceloní de la Gran Encisera, de manera que investigo altres opcions. Al pregó, en ple devessall de referents ciutadans, en Sisa fa una digressió magnífica que em posa sobre la pista. Situa el seu discurs en el temps i l'espai d'una manera adverbial ("avui i aquí", diu), i afegeix que aquests paràmetres són "l'única eternitat documentada". Heus aquí una nova fórmula d'aproximació al *carpe diem*, penso. I em poso escolàstic. Les eternitats no documentades són les que no tenen ni principi ni final. Etern? Tres pàgines de diccionari més enllà topo amb el mot just: *evitern*. És a dir, "que ha tingut principi, però no tindrà fi". És un pregó *evitern*, doncs. Com el món fet de paraules. *

Retrat | Pere Guixà

Rafael d'Amat

Amb barret de tres becs i espasí al cinyell, veien Rafael d'Amat (1746-1819), quan sortia del Palau Maldà, els barcelonins del seu temps. L'estampa era anacrònica, però s'adeia a l'ociositat del noble rendista sense empenya per ampliar el patrimoni.

Era més baix que alt. Una obertura a la taula, quan quarantava, li permetia ficar-hi el ventre, com a sant Tomàs. La perruca, empolsimada i pentinada amb zel, era un gest de classe i coqueteria, i consumia rapè, portat de Cuba, de més qualitat que el de Manlleu, que animava els nadius del Vaticà. Diletant de la

viola, la seva Stradivari havia atorrallat Boccherini en la seva estada a Madrid, però és Haydn a qui escoltava de gust. Era borbònic i religiós; el llatí l'hi havien ensenyat els jesuïtes, i no li faltava lletra d'italià i francès.

El dietari *Calaix de sastre*, excepcional, va escriure'l regularment durant cinc dècades. Quan el 1792 apareix el *Diario de Barcelona*, escriu que "ara serem dos a dir notícies". El baró de Maldà llegia el dietari als amics i d'entrada això havia de ser tot.

La crítica hi ha vist espanyolismes, incúria sintàctica i un to massa col·loquial, però l'erm literari del XVIII li concedeix un

valor mundà i de la parla viva, activat per una gran obsessió per plasmar el temps. Cert és que aquest temps sovint és atmosfèric (el baró consigna diàriament quin dia fa i, amb especial pànic, les tempestes amb trons) i que passem les pàgines amb una sonsònia intranscendent, però és alhora l'anècdota com a futilitat el que ens agrada d'aquest grafòman curiós, elitista però fascinat amb la gent, que parla de la corredissa d'un ratolí en una missa i dels jocs dels nois al Llobregat, que s'exalta amb la varietat de tons de les campanes i amb els pessebres populars.

El baró de Maldà sentia per la xocolata una dèria fora del comú

Hi ha una edició en onze volums del *Calaix de sastre* a Curial. I són recomanables la novel·la sobre el baró que va fer Joan Perucho (en què especula sobre si un criat era l'autor veritable del dietari), el volum *Material per a una biografia*, de Vicenç Pascual, i el llibre de Joan de Déu Domènech sobre els seus hàbits gastronòmics.

És probable que algú hagi vist Rafael d'Amat en alguna pàgina dominical culinària o revista divulgativa d'història. Hi apareix com a home addicte a la xocolata. Aquesta menció és recurrent i empipadora, però és que el baró sentia per aquesta menja una dèria fora del comú! *